

Fasl

- **Biz** Alloh ta`olo o`z maxluqlariga e`lchilarni yuborgan e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: «**(Alloh ta`olo) payg`ambarlarni yuborganidan so`ng, odamlar uchun Allohning ziyoniga hujjat bo`lmasin uchun jannatdan xushxabarchi va jahannamdan ogohlantiruvchi qilib e`lchilarni yubordi. Alloh aziz va hakim zotdir**» (Niso: 165).

- **Biz** payg`ambarlarning avvali Nuh va oxiri Muhammad sollalohu alayhima va sallam e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi; «**Biz sizga Nuh va undan keyingi payg`ambarlarga vahiy qilgandek, vahiy qildik**» (Niso: 163);

«**Muhammad (sollallohu alayhi va sallam) Sizlarning e`r kishilaringizning otasi e`mas. Balki, U Allohning e`lchisi va payg`ambarlarning so`nggisidir**» (Ahzob: 40).

- **Biz** payg`ambarlarning e`ng afzali Muhammad sollalohu alyhi va sallam, so`ngra Ibrohiym, so`ngra Muso, so`ngra Iyso alayhimussolatu vassalom e`kaniga iymon keltiramiz. Ularning barchasi ushbu oyatda zikr qilingan: «**Biz payg`ambarlardan: Sizdan, Nuh, Ibrohiym, Muso va Iyso ibn Mar`yamdan ahdlarini oldik. Biz ulardan qattiq ahdlarni oldik**» (Ahzob: 7).

- **Biz:** » Muhammad sollalohu alayhi va sallam olib kelgan shariat quyidagi oyatda zikr qilingan payg`ambarlarning olib kelgan shariatlarida bor bo`lgan barcha fazilatlarni o`z ichiga oladi»- deb e`tiqod qilamiz. Alloh ta`olo dedi: «**(Alloh ta`olo) sizlarga Nuhga, Sizga vahiy qilganimiz, Ibrohiym, Muso va Iysoga vasiyat qilganimiz: «Dinni barpo qilinglar**

va dinda tarqoq bo`lmanglar!»- deb shariat qildi» (Shuro: 13).

- **Biz** barcha payg`ambarlar yaratilganyaralmish bo`lib, ularda bironta ham rububiyat xususiyati yo`q e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo rasullarning birinchisi Nuh alayhissolatu vassalom haqida shunday dedi: **«(Nuh): «Men sizlarga: «Allohning xazinalari mening mening huzurimda, men farishtaman»- deb aytmayman. Men g`ayb ishlarini bilmayman»- (dedi)» (Hud: 31).**

«Men, hatto, o`zim uchun foyda va zararkeltirishga qodir e`masman. Faqatgina, Alloh hohlasagina keltira olaman» (A`rof: 188);

«Ayting: «Men sizlar uchun zarar berish yoki sizlarni to`g`ri yo`lga solishga e`ga e`masman» (Jin: 21).

- **Biz** payg`ambarlarning banda e`kanliklari, biroq,Alloh ta`olo ularni payg`ambarlik bilan mukarram qilgani va ularni bandalikning e`ng e`ng oliy maqomi va maqtoqlar bilan sifatlagan e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo ularning e`ng birinchilari Nuh alayhissolatu vassalom haqida: **«Hoy biz kemada Nuh bilan birga qutqargan kishilarning zurriyotlari, Sizlar ham Nuh olib kelgan yo`lga e`rgashinglar! Chunki, Nih shukr qiluvchi bandalardan e`di» (Isro` : 3) - deb, so`ngra payg`ambarlarning e`ng oxirgisi Muhannad sollalohu alayhi va sallam haqida: «Barcha olamlarga ogohlantiruvchi bo`lishi uchun o`z bandasiga Qur`onni indirgan zot buyuk bo`ldi» (Furqon: 1) der e`kan, boshqa payg`ambarlar haqida shunday dedi: «Siz bizning qudrat va ong e`galari bo`lgan bandalarimiz: Ibrohiym, Ishoq va Ya`qublarni e`slang» (Sod: 45);**

«Siz, bizning bandamiz, qudrat sohibi Dovudni e`slang. U obid e`di» (Sod: 17).

«Va biz Dovudga Sulaymonni ato e`tdik. U qandayam yaxshi banda va obid e`di» (Sod: 30).

Alloh ta`olo Iyso alayhissolatu vassalom haqida: **«- Biz in`om e`tgan va Isroil o`g`illariga namuna qilgan bir bahda, xolos» (Zuxruf: 59).**

- **Biz** Alloh ta`olo Muhammad sollalohu alayhi va sallamning payg`ambarligi bilan payg`ambarlikni tugatgani va Uni butun bashariyat uchun yuborgan e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: **«Ayting: «Hoy odamlar men samovot va yerning mulki qo`lida bo`lgan, tiriltiruvchi va o`ldiruvchi, o`zidan boshqa iloh bo`lmagan Allohning barchangiz uchun yuborilgan e`lchisiman. Bas, sizlar Allohga, uning Allohga va uning so`zlariga iymon keltirgan e`lchisiga iymon keltiringlar! Unga e`rgashinglar, shoyad hidoyat toparsizlar» (A`rof: 158).**

- **Biz** rasululloh sollalohu alayhi va sallam olib kelgan shariat, Alloh ta`olo bandalari uchun rozi bo`lgan va ulardan undan boshqasini qabul qilmaydigan Islom dini e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: **«Allohning huzuridagi din - Islomdir» (Oli Imron: 19);**

«Bugun men sizlarga diningizni komil, ne`matlarimni to`la qildim va Islomni din deb ixtiyor e`tdim» (Moida: 3);

«Islomdan boshqa (narsani) din deb izlagan kishidan bu izlagan narsasi qabul qilinmas. Va u oxiratda ziyonkorlardandir» (Oli Imron: 85).

Ислом Нури

- **Biz:** «Bugun Islom dinidan boshqa Alloh ta`olo huzurida maqbul bo`lgan yahudiy, masihiy va boshqa dinlar bo`lishi mumkin, deb o`ylagan kishi kofir bo`lib, undan tavba qilishi talab qilinadi. Agar tavba qilsa yaxshi, bo`lmasa Qur`onni rad e`tgani uchun uchun martad bo`lib, qayl qilinadi»- deb aytamiz.

- **Biz:** «Muhammad sollalohu alayhi va sallamning payg`ambarligi barcha insoniyat uchun e`kaniga kofir bo`lgan kishi barcha payg`ambarlarga, shu jumladan, o`zi iymon keltirib, e`rgashayotgan payg`ambariga ham kofir bo`libdi»- deb aytamiz. Alloh ta`olo dedi: «**Nuhning xalqi**

payg`ambarlarni rad e`tdi» (Shuaro: 105).

Alloh ta`olo Nuh alayhissolatu vassalomdan avval biron bir payg`ambar o`tmagan bo`lsada, ularni barcha payg`ambarlarni rad e`tgan deb hisobladi. Alloh ta`olo dedi: «**Alloh va uning payg`ambarlariga kofir bo`lgan, Alloh va uning payg`ambarlari o`rtasini ajratmoqchi bo`lgan hamda «Biz ularning ba`zilariga iymon keltirib, ba`zilariga kofir bo`lamiz»- deb, kufr va iymon o`rtasida bir (yangi) yo`l qilmoqchi bo`lgan kimsalar, o`shalargina haqiqiy kofirlardir. Biz ularga xo`rlovchi azobni tayyorlab qo`ydik» (Niso: 150, 151).**

- **Biz:** «Muhammad sollalohu alayhi va sallamdan so`ng payg`ambar bo`lmasligiga, undan so`ng payg`ambarlikni da`vo qilgan yoki payg`ambarlikni da`vo qilgan kishini tasdiqlagan odam kofirdir. Chunki, u Allohni, uning rasuli va musulmonlar ijmo`sinini rad e`tgan bo`ladi»- deb iymon keltiramiz.

- **Biz:** «Muhammad sollallohu alayhi va sallamning ummati ichida payg`ambarimizdan ilm, da`vat va musulmonlar ustidan etakchi bo`lib

Ислом Нури

qolgan xalifalari bor. Ularning afzallari Abu Bakr Siddiq, keyingisi Umar ibn Xattob, keyingisi Usmon ibn Affon, keyingisi Aliy ibn Abu Tolibdir (Alloh ularning barchasidan rozi bo`lsin). Ular xalifa bo`lib qoldilar. etuk hikmat sohibi bo`lgan Alloh ta`olo e`ng yaxshi asr uchun ulardan ko`ra yaxshiroq va xalifalikka loyiqroq bo`lgan boshqa kishilar bo`lsa e`di, ularni tanlab olmagan bo`lar e`di»- deb iymon keltiramiz.

- **Biz:** «Xalifalar bir-birlaridan ba`zi xususiyatlarda ustun bo`lsalarda, ustun bo`lganlari mutlaq fazlga e`ga e`masdir. Chunki, mutlaq fazl Alloh ta`ologagina xos bo`lib, uning sabablari ko`p»- deb iymon keltiramiz.

- **Biz:** «Bu Ummat ummatlarning e`ng xayrlisi va Alloh ta`olo huzuridagi e`ng mukarramidir»- deb iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: «**Sizlar osamlar uchun chiqarilgan yaxshilikka buyurib, yomonlikdan qaytaradigan va Allohga iymon keltirgan ummat bo`ldingiz» (Oli Imron: 110).**

- **Biz:** «Bu Ummatning ichidagi e`ng yaxshi kishilar sahobalar, tobiinlar va tobiinlarga e`rgashgan kishilardir. Bu ummat ichida bir toifa haqiqat uzra qoladi. Ularni Allohning amri kelguniga qadar yordamsiz tashlab qo`ygan yoki ularga muxolif bo`lgan kishilar ularga zarar bera olmaydilar»- deb iymon keltiramiz.

- **Biz:** «Sahobalar o`rtasida bo`lib o`tgan fitnalar ularning ijtihodlardagi ta`villari sababli bo`lgan. Ularning qaysi biri to`g`ri ijtihod qilgan bo`lsa, unga bir ajr bo`ladi va uning gunohi kechiriladi»- deb e`tiqod qilamiz. Biz: «Ularning yomonliklaridan ko`z yumish, ularni maqtov va sharaf bilan tilga olish va qalblarimizni ularga bo`lgan gina-adovatlardan pok tutishimiz kerak»- deb aytamiz. Chunki, Alloh ta`olo bunday dedi: «**Ichingizdagi Makka fathidan avval infoq va jihod qilgan**

Ислом Нури

kishilar(ga boshqa kishilar) teng kela olmas. Ularning Makka fathidan so`ng infoq va jihod qilgan kishilardan ko`ra maqomlari buyukdir. Alloh ularning barchasiga yaxshilikni va`da qildi» (Hadid: 10).

Allho ta`olo biz (musulmonlar haqida) shunday dedi: «Ulardan so`ng kelgan avlodlar: **«Robbimiz, bizlarni va bizlardan avval yashab o`tgan do`stlarimizning gunohlarini kechir! Bizlarning qalblarimizda mo`minlarga nisbatan gina-kudurat qo`yma! Robbimiz, sen rahmli va mehribon zotsan»- dedilar» (Hashr: 10).**

Fasl

- **Biz** odamlar ne`matlar yoki azoblar diyoriga kirish uchun qayta tirilishadigan oxirgi kun - qiyomat kuniga iymon keltiramiz.

- **Biz** Isrofil alayhissolatu vassalom surgaga ikkinchi marta dam urganida o`liklarning qayta tirilishlariga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: **«Surgaga dam urildi va osmondagi, Alloh hohlagan maxluqlardan boshqa, barcha zotlar behush bo`lib yiqildilar. So`ngra, ikkinchi marta dam urildi. Banogoh ular tik qarab turadilar (Zumar: 68).**

Odamlar qabrlaridan poyafzalsiz - yalangoyoq, kiyimsiz - yalang`och, xatnasiz - bus-butun holatlarida robbilari uchun chiqib keladilar. Alloh ta`olo dedi: **«Sizlarni avval yaratganimiz holga qaytaramiz. B- Biz uchun zimmamizdagi va`dadir. Biz shunday qilguvchimiz» (Anbiyo: 104).**

- **Biz** bandalarning o`ng, chap va orqa taraflaridan beriladigan nomalariga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: **«Nomasi o`ng tarafdandirilgan**

kishi engil hisob qilinadi va o`z ahliga xursand bo`lib qaytadi. Ammo nomalar orqa tarafdin berilgan kishi o`z halokatini chaqiradi va jahannamga tashlanadi» (Inshiqoq: 7 - 12);

«Biz har bir insonning qilgan amalini o`z bo`yniga ilib qo`yganmiz. (Uning amali o`zidan ajralmasdir). Va qiyomat kunida biz unga ro`baro` bo`ladigan ochiq kitob - amal nomalarini chiqarib ko`rsatamiz. Unga deyiladiki: «Amal nomangni o`qi! Bugun nafsing o`zingga qarshi etarli hisobchidir»» (Isro` : 13, 14).

- Biz qiyomat kunida hech bir maxluqqa zulm qilmaydigan tarozu qo`yilishiga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: «Kim zarracha yaxshilik qilsa, uni ko`rar. Kim zarracha yomonlik qilsa, uni ko`rar» (Zilzol: 7, 8);

«Tarozulari(ning savob pallasini) og`ir kelgan kishilar najot topuvchilardir. Tarozulari(ning savob pallasini) engil jkelgan kishilar, ana o`shalar o`z jonlariga jabr qilgan va jahannamda mangu qoladigan kishilardir. Ularning yuzlarini olov kuydiradi va badbashara qilib tashlaydi» (Mo`minuvn: 102 - 104);

«Kim yaxshilikni olib kelsa, unga u yaxshilikning o`n barobaricha savoblar bor. Kim yomonlikni olib kelsa, yomonligi miqdoricha jazolanadi» (An`om: 160).

- Biz rasululloh sollallohu alayhi va sallamning o`zigagina berilgan katta shafolatga iymon keltiramiz. Alloh ta`oloning huzurida, Alloh ta`oloning izni bilan, boshlariga toqat qilib bo`lmaydigan musibat etganida Odam, Nuh, Ibrohim va Iyso alayhimussolatu vassalomlarning oldilariga borganlaridan so`ng, huzuriga kelgan odamlar o`rtasida hukm qilishlari

uchun rasululloh sollallohu alayhi va sallamga ushbu shafolat beriladi.

- **Biz** jahannamga kirgan mo`minlarni jahannamdan chiqarish uchun beriladigan shafolatga iymon keltiramiz. Bu shafolat - payg`ambarimiz (Muhammad) sollallohu alayhi va sallam, boshqa payg`ambarlar va mo`minlar va farishtalarga ham beriladi. Bundan tashqari, Alloh ta`oloning o`zi ham shafolatsiz, o`z fazli va karami bilan ko`p mo`min bandalarini chiqarishiga iymon keltiramiz.

- **Biz** rasululloh sollallohu alayhi va sallamga berilgan Havzga iymon keltiramiz. Uning suvi sutdan oq, asaldan shirin, mushk-anbardan xushbo`y, uzunligi va e`ni bir oylik yo`l, idishlari chiroyi va ko`pligida samo yulduzlari kabidir. Mo`minlra bu Havzga keladilar. Undan suv ichgan kimsa hech qachon chanqamaydi.

- **Biz** jahannam uzra qurilgan ko`prik - Sirotga iymon keltiramiz. Uning ustidan odamlar qilgan amallariga qarab: ba`zilar chaqnagan chaqmoqdek, ba`zilar e`sgan shamoldek, ba`zilar uchgan qushdek o`tib boradilar. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam e`sa ko`prik boshida turib: **«Robbim, qutqar»**- deya yolborib turadilar. Ba`zi bandalarning (yaxshi) amallari oz bo`lgani uchun ko`prik ustidan e`maklab o`tadilar. Sirotning ikki tarafida Alloh ta`olo tarafidan buyurilgan osig`liq changaklar bor. Ular amr e`tilgan odamni tutib qoladilar. Sirotidan o`tgan odam qutulibdi, yiqilgan odam jahannam uchun tutilibdi.

- **Biz** qiyomat kuni va uning dahshatlari haqida Allohning Kitobi va rasululloh sollallohu alayhi va sallamning sunnatlarida kelgan har bir xabarga iymon keltiramiz. Alloh bizni u kundagi balolardan saqlasin!

- **Biz** rasululloh sollallohu alayhi va sallamning o`zigagina berilgan va

jannat ahllarining jannatga kirishlari uchun qiladigan shafobatlariga iymon keltiramiz.

- **Biz** jannat va jahannamning bor e`kaniga iymon keltiramiz. Jannat - Alloh ta`oloning taqvoli mo`min bandalari uchun tayyorlab qo`ygan, quloq e`shitmagan va insonning xayoliga kelmagan turfa ne`matlar bo`lgan diyordir. Alloh ta`olo dedi: «**Hech bir jon qilgan amallari e`vaziga o`zi uchun berkitib qo`yilgan quvonchlarni bilmaydi**» (Sajda: 17).

Jahannam e`sa, zolim kofirlar uchun Alloh ta`olo tayyorlab qo`ygan inson xayoliga kelmagan turfa qiynoqlar diyorida. Alloh ta`olo dedi: «Biz zolimlar uchun jahannamni tayyorlab qo`ydikki, olovi ularni o`rab turadi. Ular yordam istasalar, yuzlarni pishiradigan suvlar beriladi. Bu qanday yomon sharob va yomon joy-a?» (Kahf: 29).

Jannat va jahannam hozir ham bor va hech qachon foniy bo`lmaydi. Alloh ta`olo dedi: «**Alloh Allohga iymon keltirib, solih amallarni qilgan kishilarni ostlaridan daryolar oqib o`tadigan va kirganlar (mangu) qoladigan jannatlarga kiritadi**» (Taloq: 11);

«**Alloh ta`olo kofirlarni la`nat qildi va ular uchun mangu qolishadigan jahannamni tayyorlab qo`ydi. Ular u yerda yordamchi ham, do`st ham topa olmaslar. Ularning yuzlari olovga burilgan kunda: «Allohga va payg`ambarga itoat e`tsak koshki e`di» deyдилar**» (Zuxruf: 64, 65).

- **Biz:** «Jannat - Allohning Kitobi va sunnatda ochiq yoki sifatlar bilan ishora qilingan kishilar uchundir»- deb guvohlik beramiz. Abu Bakr, Umar, Usmon, Aliy va ulardan boshqa rasululloh sollallohu alayhi va sallam xabar bergan kishilar uchun aniq, barcha taqvoli va iymonli kishilar uchun e`sa

Ислом Нури

belgilari bilan guvohlik beramiz.

- **Biz:** «Jahannam Allohning Kitobi va sunnatda aniq va belgilari bilan lshora qilingan kishilar uchundir»- deb guvohlikberamiz. Abu Lahab, Amr ibn Luhay Huzoiy va boshqalarga aniq, har bir kofir, katta shirk amalini qilgan mushrik va munofiq uchun e`sa belgilari bilan guvohlik beramiz.

- **Biz** qabr sinovi (fitnasi)ga iymon keltiramiz. U e`sa mayyit-o`likning o`z qabrida robbisi, dini va payg`ambari haqida so`roqqa tutilishidir. Alloh ta`olo dedi: «**Alloh ta`olo iymon keltirgan kishilarni bu dunyo va oxiratta o`zgarmas so`z bilan sobitqadam qiladi**» (Ibrohim: 27).

Mo`min berilgan savollarga: «Robbim - Alloh, dinim - Islom va payg`ambarim - Muhammad sollallohu alayhi va sallamdir»- deb javob beradi. Kofir e`sa: «Bilmauman, odamlar nima desalar, men ham o`sha so`zlarni aytar e`dim»- deydi.

- **Biz:** «Qabr ne`matlari mo`min uchundir»- deb iymon keltiramiz. Allho ta`olo dedi: «**Gunohdan pok hollarida jonlari olinmish insonlarga farishtalar: «Sizlarga tinchlik bo`lsin! Qilgan amallaringiz e`vaziga jannatga kiringlar»- deydilar**» (Nahl: 32).

- **Biz:** «Qabr qiynoqlari zolim kofirlar uchundir»- deb iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: «Siz zolimlarni o`lim talvasasida ko`rsangiz e`di. Farishtalar qo`llarini ochib: «**Jonlaringizni chiqaringlar! Allohga nohaq so`zlarni aytganingiz va uning oyatlaridan yuz o`girganingiz uchun bugun xorlik azobi bilan «mukofotlanasizlar»- deydilar**» (An`om: 93).

- **Bu** to`g`rida ko`plab hadislar bor. Mo`min Allohning Kitobi va sunnatda

Ислом Нури

kelgan bunday g`aybiy ishlarga iymon keltirishi va bu dunyoda o`rgangan narsalari bilan unga qarshi cqiqlasligi kerak. Chunki, o`rtalarida katta farq bo`lsada, oxirat ishlari dunyo ishlari bilan qiyoslanmaydi. **Alloh gunohning barcha yo`llaridan saqlasin!**

Fasl

- **Biz** taqdir (qadar)ning yaxshi va yomoniga iymon keltiramiz. Taqdir Alloh ta`oloning o`tgan ilmi va taqozo e`tgan hikmati bilan maxluqlar uchun qo`ygan o`lchovidir.

Taqdirning to`rt bosqichi bor:

-Birinchii bosqich: Ilm.

Biz Alloh ta`oloning barcha narsalarni biluvchi e`kaniga, U bo`lgan va bo`ladigan barcha narsalarni bilgan, Uning bilishi azaliy va abadiy bo`lib, bo`lmaganidan so`ng bilim yoki bilganidan so`ng unutish bo`lmasligiga iymon keltiramiz.

-Ikkinchi bosqich: Yozish.

Biz Alloh ta`olo qiyomat kuniga qadar bo`ladigan barcha narsalarni «Lavhul-Mahfuz»ga yozib qo`ygan e`kaniga iymon keltiramiz. Alloh ta`olo dedi: «**Siz Alloh ta`olo Yer va Osmondagi barcha narsalarni bilishi, bu e`sa Kitobda yozilgan hamda bu ishlar Allohga oson e`kanini bilmaysizmi?!**» (Haj: 70).

-Uchunchii bosqich: Hohish.

Biz: «Alloh ta`olo samovot va yerdagi barcha narsani o`z hohishi bilan

yaratdi. Barcha narsa uning hohishi bilan bo`ladi. Alloh hohlagan narsa bo`ladi va hohlmagan narsa bo`lmaydi»- deb iymon keltiramiz.

-To`rtinchi bosqich: Yaratish.

- **Biz:** «Alloh ta`olo barcha narsaning yaratuvchisi, barcha narsaga vakil va samovot va yerning kalidlari uning» e`kaniga iymon keltiramiz.

-Bu to`rt bosqich Alloh ta`olo va bandalari tomonidan sodir bo`ladigan barcha narsalarni o`z ichiga oladi.

Bandalar tomonidan sodir e`tilgan va e`tilmagan ishlar va so`zlar Alloh uchun ma`lum, Allohning huzurida yozilgan, Alloh uni hohlagan va yaratgandir. Alloh ta`olo dedi: «**Sizlarning ichingizdagi hohlaganingiz to`g`ri yo`lda yursin! Sizlar olamlar robbisi - Alloh hohlasagina hohlaysizlar**» (Takvir: 28, 29);

«Agar Alloh hohlasa bir-birlariga urush qilmas e`dilar. Lekin, Alloh hohlaganini qiladi» (Baqara: 253);

«Agar Alloh hohlamasa ular qilmas e`dilar. Ularni o`z iftirolari bilan qo`ying» (An`om: 137);

«Aloh sizlarni va sizlar qilgan amallarni yaratdi» (Soffot: 96).

- **Biz,** shu bilan birga, Alloh ta`olo bandaga amal sodir bo`ladigan hohish va ixtiyorni berganligiga iymon keltiramiz.

Bandaning ishlari o`z hohish va ixtiyori bilan sodir bo`lishiga quyidagi dalillar bor:

-Birinchisi: Alloh ta'oloning so'zlari.

**«Ziroatgohingiz»ga hohlagan tarafingizdan yaqinlik qiling!»
(Baqara: 223);**

«Agar hohlasalar e'di, tayyorgarlik ko'rar e'dilar» (Baqara: 286).

Alloh ta'olo banda uchun hohish-istak va tayyorlanish haqqini isbot e'tdi.

-Ikkinchisi: Bandaga amr va ta'qiqni yo'llash.

Agar bandaning ixtiyori va hohishi bo'lmasa e'di, taklif - majburiyat bo'lar e'di. Bu e'sa Alloh ta'oloning hikmati va rahmati taqozo e'tmagan ishdur.

Alloh ta'olo dedi: **«Alloh har bir jonga o'z toqatiga loyiq majburiyat bergan» (Baqara: 286).**

-Uchunchisi: Yaxshilik qilgan kishini qilgan yaxshiligi uchun maqtash, yomonlik qilgan kishini qilgan yomonligi uchun mazammot qilish va har ikkisiga loyiq bo'lgan mukofotlarni berish.

Agar amal bandaning istak-hohishi bilan bo'lmasa e'di, yaxshilik qilgan kishini maqtash abas, yomonlik qilgan kishini jazolash zulm bo'lgan bo'lar e'di. Alloh bunday abas va zumdan pokdur.

-To'rtinchisi: Alloh ta'olo «Xabarchi va ogohlantiruvchi bo'lgan payg'ambarlarni, ulardan so'ng odamlar uchun Allohning ziyoniga hujjat bo'lmasin uchun» (Niso: 165) yubordi.

Agar bandaning qilgan ishlari o'z istak-hohishi bilan bo'lmasa e'di,

Ислом Нури

payg`ambarlarni yuborish bilan hujjat botil bo`lmas e`di.

-Beshinchi: Har bir odam o`zining qilgan yoki tark e`tgan ishlarini biron bir majbur qilgan kuchni his e`tmay bajaradi. U o`z hohishi bilan turadi, o`tiradi, kiradi, chiqadi va safar qiladi. Biroq, bu ishlarida zo`rlovchi kuchni his e`tmaydi. Balki, u voqe`da bir ishni o`z hohishi bilan biron bir kuch ta`siri ostida majburlik bilan, qilish o`rtasini butunlay ajrata oladi.

Xuddi shiningdek, shariat ham bu ikki holat o`rtasini hikmat bilan ajratdi va Allohning haqqiga majburlik ostida ginohkor bo`lgan bandaga jazo belgilamadi.

- Biz: «Osiy odam o`z osiyligiga Allohning taqdirini hujjat qilishi mumkin e`mas»- deb aytamiz. Chunki, osiy Alloh ta`oloning osiylik qilishini taqdir qilishini bilishdan avval o`z ixtiyori bilan qiladi. Zero, har bir kimsa Alloh ta`oloning taqdirini sodir bo`lganidan so`nggina biladi. Alloh ta`olo dedi: **«Hech bir jon e`rtaga nima kasb qilishini bilmaydi» (Luqmon: 34).**

Shunday e`kan, osiylar Allohning taqdirini o`z gunohlariga hujjat qilishlari to`g`ri bo`ladimi? Holbuki, Alloh ta`olo bu hujjatni bekor qilib shunday dedi: **«Mushriklar tezda: «Alloh hohlamasa, biz va bobolarimiz Allohga sherik qilishmas va biron narsani harom qilmagan bo`lur e`dik»- dedilar. Ulardan avval yashab o`tgan kishilar ham shunday degan e`dilar. Biz ularga o`z balolarimizni totitdik. Siz ayting: «Sizlarning bizlar uchun chiqaradigan ilmingiz bo`lsa, chiqaringlar! Sizlar gumongagina e`rgashayapsizlar. Sizlar nima deganingizni bilmaysizlar»» (An`om: 148).**

- Biz taqdirni hujjat qilib, osiylik qilgan kishiga shunday deymiz: «Sen nega Allohning taqdirini hujjat qilib, senga farz qilingan toat-ibodatga

Ислом Нури

kirishmaysan? Zero, bu bilan sening osiylicingga taqdirni hujjat qilishing o`rtasida nomailum taqdirga nisbatan hech qanday farq yo`q. Shuning uchun ham rasululloh sollallohu alayhi va sallam sahobalarga har bir kishining jannat va jahannamdagi joyi belgilab qo`yilganining xabarini berganlarida sahobalarning: «Unday bo`lsa u narsaga suyanib, amal qilmaylik»- degan so`zlariga rasululloh sollallohu alayhi va sallam: «**Yo`q, amal qilinglar! Har bir kishi o`zi yaratilgan (joy) uchun muyassar qilinadi**»- dedilar».

- **Biz** taqdirni hujjat qilib osiylik qilgan kishiga shunday deymiz: «Agar sen Makka shahriga bormoqchi bo`lsang va unga olib boradigan ikki yo`l bo`lsa, ishonchli odamlardan biri: «Bu yo`l mashaqqatli, bunisi e`sa qulay» desa, tabiiyki, ikkinchisini tanlaysan. «Menga taqdir qilingan yo`l shu e`kan»- deb birinchi yo`ldan ketmaysan. Agar ketsang, telbalar safiga kirib qolasan».

- **Biz** taqdirni hujjat qilib, osiylik qilgan kishiga shunday deymiz: «Agar senga ikki ish taklif qilinib, ulardan biri ikkinchisidan ko`ra tartibliroq bo`lsa, uni tanlaysan. Shunday e`kan, nega e`ndi oxirat uchun ishlash maydonida e`ng pastkash yo`lni tanlaysan».

- **Biz** yana shunday deymiz: «Agar bemor bo`lsang tabiblar e`shigini qoqasan va qilingan jarrohiy amaliyot (operatsiya)lar hamda dorilarning achchigligiga sabr qilasan. Xo`sh, nega gunohlar bilan xastalangan qalbingga unday qilmaysan?».

- **Biz**: «Alloh ta`ologa hikmati va rahmati barkamol bo`lgani uchun yomonlik nisbatlanmaydi»- deb iymon keltiramiz. Rasululloh sollallohu alayhi va sallam: «**(Ilohim), yomonlik senga nisbat e`tilmas**»- dedilar. Alloh ta`oloning qazosida yomonlik yo`qdir. Balki, qazo Allohning rahmati

Ислом Нури

va hikmatidan sodir bo`lgandir. yomonlik o`z taqozosiga qarab bo`ladi. Rasululloh sollalohu alayhi va sallam Hasan raziyallohu anhuga «Qunut duosi» ni o`rgatar e`kanlar: «**Va qiniy sharra ma qozayta» (Va meni qilgan qazoingning yomonliklaridan saqla)**»- dedilar. Rasululloh sollalohu alayhi va sallam yomonlikni Allohning qilgan qazosiga bog`ladilar. Shunday bo`lsada, yomonlik faqatgina yomonlik e`mas. Balki, yomonlik sabablardadir. Yomonlik bir o`rinda bir jihatdanda yomonlik bo`lishi, va boshqa jihatdan yaxshilik bo`lishi va boshqa bir o`rinda e`sa faqat yaxshilik bo`lishi mumkin. Kasallik, qurg`oqchilik, faqirlik va xavf kabi fasodlar yer yuzida yomonlik, biroq, bir o`rinda yaxshilikdir. Alloh ta`olo dedi: «**Quruqlik va dengizda fasod qilgan ayrim ishlarini totitish uchun odamlarning qo`llari qilgan narsa sabablidir. Shoyad, ular (Allohning yo`liga) qaytsalar» (Rum: 41).**

Zoniyni savalash va o`g`rining qo`lini kesiah har ikkisi uchun alamli bo`lsada, boshqa bir tarafdin yaxshilikdir. Chunki, bu jazolar ularning qilgan gunohlari uchun kafforot bo`ladi va qiyomat kuni dunyo va oxirat jazolari bir bo`lgan kunda jazolanmaydi. Boshqa tarafdin e`sa, jazolar ortida mulklar, nomuslar va nasablarni himoya qilish yotadi.

Fasl

- **Bu** - buyuk asoslarni o`z ichiga olgan e`tiqod bo`lib, uni abul qilgan kishilar uchun katta va ko`p samaralar beradi.

- **Alloh ta`ologa va uning ism va sifatlariga iymon keltirish** - bandaga Allohning amrlarini bajarish va ta`qiqlaridan saqlanish bilan birga, Alohnin sevish va ulug`lashni samara qilib beradi. Alloh ta`olonin amrlarini bajarish va ta`qiqlaridan saqlanish e`sa, jamiyatlar va shaxslar uchun dunyo va oxiratning baxt-saodatini samara qilib beradi. Alloh ta`olo

Ислом Нури

dedi: «**Mo`min bo`la turib yaxshi amallarni qilgan e`rkak yoki xotinni shirin hayotga tiriltiramiz va uni qilgan ishlaridan ko`ra yaxshiroq bo`lgan savoblar bilan mukofotlaymiz» (Nahl: 97).**

- Farishtalarga iymon keltirishning samaralari

Birinchi: Alloh ta`olo va Alloh ta`oloning quvvati va saltanatining buyukligini bilish.

-Ikkinchi: Alloh ta`oloning bandalarga bo`lgan e`tiboriga shukronalar aytish. Chunki, Alloh ta`olo ularni himoya qilish, ularning amallarini yozish va boshqa manfaatlari uchun farishtalarni vakil qildi.

-Uchunchi: Alloh ta`ologaga qilgan komil ibodatlar va mo`minlar uchun qilgan istig`forlari e`vaziga farishtalarni sevish.

- Ilohiy kitoblarga iymon keltirishning samaralari

-Birinchi: Alloh ta`oloning o`z maxluqlariga bo`lgan buyuk marhamati va e`tiborini bilish. Chunki, Alloh ta`olo har bir maxluqni hidoyat qilish uchun kitoblar nozil qildi.

-Ikkinchi: Alloh ta`oloning hikmatining zohir bo`lishi. Chunki, Alloh ta`olo har bir xalqqa munosib bo`lgan kitobni indirdi. Bu kitoblarning e`ng so`nggisi bo`lgan Qur`on Karim zamon va makonidan qat`iy nazar, har bir xalqqa munosibdir.

-Uchunchi: Alloh ta`ologaga bu ne`matlar uchun shukr aytish.

- Payg`ambarlarga iymon keltirishning samaralari

Ислом Нури

-Birinch: Alloh ta`oloning o`z maxluqlariga bo`lgan buyuk marhamati va e`tiborini bilish. Chunki, Alloh ta`olo o`z bandalariga to`g`ri yo`lni ko`rsatadigan payg`ambarlarni yubordi.

-Ikkinchi: Allohga bu ne`matlar uchun shukr aytish.

-Uchunchi: Payg`ambarlarni sevish, hurmat qilish va ularni loyiq bo`lgan suratda maqtash. chunki, ular Alloh ta`oloning e`lchilari va bandalarining sarasi bo`lib, Alloh ta`ologa ibodat va bandalariga nasihat qildilar. Allohning payg`omini etkazdilar va bu yo`lda sabr qildilar.

- Oxiratga iymon keltirishning samaralari

-Birinch: Oxirat kunidagi savoblarga e`rishish uchun Alloh ta`oloning toatiga, jazolaridan qo`rqib e`sa ta`qiqlaridan saqlanishga harislik.

-Ikkinchi: Mo`minga oxiratdagi savob va ne`matlarni umid qilishi bilan dunyoda e`risha olmagan ne`mat va mukofotlar berish bilan tasalli berish.

- Taqdirga iymon keltirishning samaralari

-Birinch: Sabablarni qilish paytida Alloh ta`ologa suyanish. chunki, sabab va sabablantirilgan narsaning har ikkisi Alloh ta`oloning qazosi va qadari bilan bo`ladi.

-Ikkinchi: Nafs rohati va qalb xotirjamligi. Chunki, qalb bir narsaning Allohning qazosi bilan bo`lishi, yoqtirmagan ishlarning muqarrar ravishda bo`lishini bilsa rohatlanadi va Alloh ta`oloning qazosiga rozi bo`ladi. Biror kimsa Alloh ta`oloning taqdiriga iymon keltirgan kishilar kabi xotirjam va rohatda yashay olmaydi.

Ислом Нури

-Uchunchi: Maqsadga e`rishilgan payt g`ururni ketkazish. Zero, e`rishilgan ne`mat Alloh taqdir qilgan sabab va muvaffaqiyat bilan qo`lga keladi. Buni bilgan odam ne`matlarni berga Alloh ta`ologa shukronalar aytib, o`zidan mag`rurlanishni ketkazadi.

-To`rtinchi: Maqsad qo`ldan ketgani yoki boshga musibat etganida bezovtalik va jahlni ketkazish. Chunki, u narsalarning barchasi samovot va yerning mulk sohibi bo`lgan Alloh ta`oloning qazosi bilan bo`lgan va bo`lishi muqarrar e`di. Shuning uchun u odam Allohning qazosiga sabr qiladi va savob umidida bo`ladi. Bunga Alloh ta`oloning ushbu oyati ishora qiladi: **«Yer va o`zingizga etgan musibat yaratishimizdan avval Allohning kitobida bor e`di. Bu ish Alloh uchun osondir. Toki sizlar qo`llaringizdan ketgan narsaga qayg`urmagaysiz va Alloh ato e`tgan narsalar bilan mag`rurlanib ketmagaysiz. Alloh ta`olo kibr va havoga berilgan va maqtanchoq odamlarni suymas» (Hadid: 22, 23).**

Biz Alloh ta`olodan bizlarni shu e`tiqodda sobitqadam qilishi, bizlar uchun uning samaralarini ro`yobga chiqarishi, o`z fazlini ziyoda qilishi, qalblarimizni hidoyat qilganidan so`ng adashtirmasligi va o`z rahmatidan berishini so`raymiz. U in`omlar ato e`tuvchi zotdir.

Alloh ta`olo payg`ambarimiz, uning oilasi, sahobalari va ularga qiyomat kuniga qadar e`rgashgan kishilarga salavot va salomlar yo`llasin.

Ushbu risola Muhammad ibn Solih Usaymin tarafidan hijriy 1404 yil shavvol oyining 30- kuni yozilib, nihoyasiga etkazildi.